

การพัฒนาคุณภาพชีวิต :
การศึกษาความต้องการและการให้
บริการทางเศรษฐกิจ สังคมและ
สาธารณสุขในอำเภอสะเมิง
จังหวัดเชียงใหม่

NEEDS ASSESSMENT: THE SOCIO-ECONOMIC AND HEALTH
NEEDS AND SERVICES IN SAMOENG DISTRICT
CHIANG MAI PROVINCE

โดย

ประเวศน์ คัดอ่าน
บุษยมาส สินธุประมา
นิภา ปวีณเกียรติคุณ
เจนศิริ จันทร์ศิริ
ฐานิศ บุตรเพชรรัตน์

ที่ปรึกษา

ประเสริฐ พันธชาติ
จารุณี ธรรมคุณ

คำนำ

รายงานการศึกษาเรื่อง "การพัฒนาคูณภาพชีวิตชุมชน: การศึกษาความต้องการและการให้บริการทางเศรษฐกิจ สังคมและสาธารณสุขในอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ (NEEDS ASSESSMENT: THE SOCIO-ECONOMIC AND HEALTH NEEDS AND SERVICES IN SEMEOENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE)" ฉบับนี้ เป็นข้อเสนอแนะจากการสัมมนา เรื่อง บทบาทของสถาบันทางการแพทย์คริสเตียนต่อการพัฒนาคูณภาพชีวิตในสังคมไทย จัดโดยองค์การ Health Development Internatinal /หรือ HDI ร่วมกับมหาวิทยาลัยพายัพ โรงพยาบาลแมคคอร์มิค มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ที่มหาวิทยาลัยพายัพในปลายปี พ.ศ. 2534 และที่ประชุมได้เสนอให้มหาวิทยาลัยพายัพเป็นองค์กรกลาง เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ ความพร้อมของชาวบ้าน ตลอดจนวางโครงการที่เหมาะสมต่อไป

คณะกรรมการโครงการพัฒนาคูณภาพชีวิตชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ ได้เลือกพื้นที่ตำบล บ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่เป้าหมายการศึกษาและการดำเนินโครงการฯ ในอนาคต

วิธีการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลและสถิติตัวเลขจากเอกสารรายงานหน่วยงานราชการต่าง ๆ ของอำเภอสะเมิง อาทิ สำนักงานอำเภอ สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานเกษตร สำนักงานศึกษาธิการ สำนักงานพัฒนาชุมชน ตลอดจนเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัดและองค์กรเอกชนอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์สอบถามความคิดเห็นบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ ตลอดจนศักยภาพ ความพร้อมและความสนใจของชาวบ้าน ในพื้นที่เป้าหมายดังกล่าวอีกด้วย

กิติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุน และการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานและบุคคลหลายฝ่าย

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของอำเภอสะเมิง อันประกอบด้วย ปลัดอำเภออาวุโส เจ้าหน้าที่สำนักงานอำเภอ เกษตรอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการอำเภอและพัฒนาการตำบลบ่อแก้ว ที่ได้มอบเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอสะเมิงอย่างครบบริบูรณ์

ขอบคุณเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลบ่อแก้ว ที่ได้มอบเอกสารรายงานสรุปการปฏิบัติงานสาธารณสุขในตำบลบ่อแก้ว

ขอขอบพระคุณท่าน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านในตำบลบ่อแก้วที่กรุณาให้ข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้การศึกษาครั้งนี้ได้รับข้อมูลที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น

นอกจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานราชการอำเภอสะเมิงแล้ว คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.อานวย ทะพินค์แก อธิการบดี ผศ. ประเสริฐ พันธชาติ อ.จากรุณี ธรรมคุณ ดร.นิมมวล ศรีจาด และนพ.จรัส พิมพ์พิไล ในฐานะที่ปรึกษาของโครงการฯ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษานี้จะช่วยให้การวางแผนงานและกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวังทุกประการ อีกทั้งสามารถเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจอื่น ๆ จะนำไปใช้ได้อีกด้วย

คณะผู้ศึกษา

สารบัญ

		หน้า
	คำนำ	ก
	กิติกรรมประกาศ	ข
	สารบัญ	ค
	สารบัญตาราง	จ
	สารบัญแผนที่/แผนภูมิ	ช
บทที่ 1	บทนำ	1
	- ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการศึกษา	1
	- วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
	- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
	- แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการศึกษา	3
	- ระเบียบวิธีศึกษา	4
	- ขอบเขตของการศึกษา	4
	- ระยะเวลาที่ทำการศึกษา	5
บทที่ 2	ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสะเมิง	6
	- ประวัติความเป็นมา	6
	- สภาพทั่วไป: ภูมิประเทศ ที่ตั้ง อาณาเขต และ การปกครอง	6
	- สภาพทางสังคม: ประชากร การศึกษา การแพทย์ และศาสนา	10
	- สภาพทางเศรษฐกิจ: การประกอบอาชีพ และรายได้	18
	- ปัญหาและความต้องการ	21

บทที่ 3	ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบ่อแก้ว	24
	- สภาพทั่วไป: ที่ตั้ง และอาณาเขต	24
	- ประชากร	26
	- เศรษฐกิจ: อาชีพ พืชที่ปลูก รายได้ แรงงานและการจ้างงาน	26
	- ด้านสังคม: การศึกษา อนามัยและสาธารณสุข กลุ่ม/องค์กรชาวบ้าน ผู้นำชุมชน	29
บทที่ 4	ปัญหาและความต้องการ	39
	- โครงสร้างพื้นฐาน	40
	- การประกอบอาชีพ ผลผลิตและรายได้	41
	- สาธารณสุขและการอนามัย	42
	- การเสิร์ฟสารเสพติด	43
	- การศึกษา	44
	- สิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ	45
บทที่ 5	แผนงานและโครงการพัฒนาตำบลบ่อแก้ว ปี 2535-2539	46
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม		56
ภาคผนวก 1: ตัวชี้วัด (Indicators) การจัดระดับ การพัฒนาของหมู่บ้าน ตาม กชช. 2ค		58
ภาคผนวก 2: The Community Health Development Project		60

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2/1	การใช้ที่ดินในอำเภอสะเมิง	8
2/2	การใช้พื้นที่สำหรับการเกษตรอำเภอสะเมิง	8
2/3	การแบ่งเขตการปกครองของอำเภอสะเมิง ปี 2536	10
2/4	จำนวนประชากรอำเภอสะเมิง ปี 2535 จำแนกตามเพศ	11
2/5	จำนวนประชากรอำเภอสะเมิง ปี 2535 จำแนกตาม กลุ่มชาติพันธุ์	11
2/6	จำนวนประชากรอำเภอสะเมิง ปี 2535 จำแนกตาม กลุ่มอายุ	12
2/7	จำนวนนักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนอำเภอ สะเมิง จำแนกตามระดับการศึกษา ปี 2535	13
2/8	จำนวนนักเรียน โรงเรียนอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาของอำเภอสะเมิง ปี 2533 จำแนกตามตำบล	13
2/9	จำนวนศาสนิกชนอำเภอสะเมิง จำแนกตาม ศาสนา	14
2/10	จำนวนบุคลากรสาธารณสุขต่อจำนวนประชากร ของอำเภอสะเมิง ปี 2535	16
2/11	อัตราการเกิด การตายและการเพิ่มประชากร อำเภอสะเมิง ปี 2535	16
2/12	10 สาเหตุการป่วยที่สำคัญของประชากรใน อำเภอสะเมิง ปี 2535	17
2/13	10 สาเหตุการตายของประชากรในอำเภอ สะเมิง ปี 2535	18
2/14	ชนิดและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของ อำเภอสะเมิง ปี 2535	19

2/15	ชนิดและจำนวนสัตว์เลี้ยงในท้องที่อำเภอสะเมิง ปี 2535	19
2/16	ลักษณะและจำนวนการถือครองที่ดินทำกินใน อำเภอสะเมิง	21
3/1	จำนวนสัตว์เลี้ยงในตำบลบ่อแก้ว ปี 2535	28
3/2	จำนวนนักเรียนและระดับการศึกษาของเด็กวัยศึกษา ตำบลบ่อแก้ว ปี 2535	30
3/3	จำนวนหญิงมีครรภ์ เด็กเกิดและน้ำหนักทารกแรกเกิด ของอำเภอสะเมิง ปี 2535	31
3/4	ภาวะโภชนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี อำเภอสะเมิง ปี 2535	33
3/5	การสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านในตำบล บ่อแก้ว	33
3/6	จำนวนหลังคาเรือนที่มีส้วมและมีน้ำสะอาดดื่มใน ตำบลบ่อแก้ว ปี 2535 จำแนกตามหมู่บ้าน	35
3/7	ภาวะการขาดสารอาหารในเด็กในตำบลบ่อแก้ว ปี 2535 จำแนกตามหมู่บ้าน	36
3/8	ภาวะการขาดสารไอโอดีนในเด็กนักเรียนประถม ศึกษา อำเภอสะเมิง ปี 2535	37
4/1	ระกบการพัฒนาของหมู่บ้าน (ลำห้วย ป่านกลาง ก้าวหน้า) ในตำบลบ่อแก้ว	39
4/2	ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานตำบลบ่อแก้ว	40
4/3	ปัญหาการประกอบอาชีพ ผลผลิตและรายได้ ตำบลบ่อแก้ว	41
4/4	ปัญหาสาธารณสุขและอนามัยในตำบลบ่อแก้ว	42
4/5	ปัญหาการเสาะสารเสพติดในตำบลบ่อแก้ว	43
4/6	ปัญหาทางการศึกษา	44
4/7	ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ	45

สารบัญแผนก/แผนภูมิ

แผนก/แผนภูมิ	หน้า
1 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอละเมิง	7
2 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตตำบลบ่อแก้ว	25
3 แสดงที่ตั้งสถานีอนามัย (สอ.) และสถานบริการ สาธารณสุขชุมชน (สสช.) ตำบลบ่อแก้ว	32
4 ตารางการวัดระดับการขาดสารอาหารของเด็ก	
4.1 แสดงน้ำหนักเทียบอายุ 0-60 เดือน (5ปี)	34 (หน้าแรก)
4.2 แสดงส่วนสูงเทียบอายุ 0-60 เดือน (5ปี)	34 (หน้าหลัง)